

Naujienu Antroji Dalis

NR. 714

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

P. SIDAS

KREMLIUS BE KAUKĖS

Niūri ir paslaptinga komunizmo užmačių citadelė

Šiandieninis Kremlius, niūri ir paslaptinga komunizmo citadelė, laisvajam pasauliui simboliškai yra kolosas pabaisa su nežmoniškumo kauke. Ir nedaugelis mūsų žinome, kad tas "milžinas" apie savo lemtį byloja jau per šešis šimtmečius istorijos paraiškomis — negandais, įskaitant didžiulius gaisrus, marus, riaušes, vergijas, revoliucijas, apgulimus ir okupacijas. Panašią lemtį — kėslus, lyg ta nuodingiausiaji žmonijos liga — vėžys, prieš kurį, neskaitant atomų, nėra sėkmingo apsigynimo, komunizmas iš Kremliaus centrinės šiandien vis labiau plečia ir svetur, nuolatos grasindamas sunaikinti ir palaidoti laisvąjį pasaulį. Tam pailustruoti ir skiriamas sekantis istorinis bei dabartinis žodis...

Kremlius, prisiglaudęs prie šiaurinio Maskvos upės kranto, teikia dominuojančią panoramą Maskvai, šių dienų komunizmo Romai. Akmeninė siena, vietomis iki 70 pėdų aukščio, pajvairinta 19-kos iškilesnių bokštų, trikampi apglėbia kompleksą istorinių rūmų, cerkvių bei kitokių caristinių laikų liekanų — paminklų, net iš viduramžių... Prie Kremliaus sienų glaudžiasi ir Raudonoji Aikštė su ten įdaiginta miniatiūrine piramide — Lenino mauzoliejum, kur bolševikinės Sovietų Rusijos įkūrėjo Lenino mumija tebetūno, o Stalino lavoną draugas Chruščiovas išmetė į patvorį...

Kremlius, užuomazgoje įkurtas caro Jono III, reiškėsi kaip ir margaspalvis dabita — varžovas tuometinei mongolų sostinei Samarkandui, buvusiam poetų ir dailininkų miestui, su rojiškais sodais bei koloratūrinių balsų paukščiais.

Iš pirmo žvilgsnio sunku prapasti keistą architektūrinę temą šios istorinės kraujo liejimo ir barbariškų įvykių vietos — Kremliaus pastatuose, groteskiškai išreikštą svogūnų, ananasų, melonų ir kitokių tropinių vaisių kontūrų parodija — mišraine.

To "natūrmorto" perkėlimas į architektūrinės formas mena keistoką paaiškinimo sugestiją. Tai, lyg ir išreiškia pradinių Maskvos architektų bei statybininkų kompromisinį derinį tarp skolinių iš Samarkando valdovų svajonių — fantazijų ir nuosavų Rusijos užgaidų pamėgdžioti kinų vingrų architektūros stilių.

Samarkandų musulmonams religija draudė net statybų stiliuje vaizduoti žmogiškus bei gyvuliškus pavidalus, todėl jų

vietoje jie naudojo geometrines formas, gėlių apipavidalinimus. Taip pat ir caro Jono III tarnai, statydami Kremlių pagal Samarkando modelį, vengė žmogaus ir gyvulių bareljefų bei ornamentų. Todėl čia ir neužtin-kame besirangančių kinų dra-konų, o taip pat ir Europoje užsilikusiose senovės statybose natūralių ir fantastinių gyvūnų išraiškų.

Kremliaus pradininkai, lyg kai kurie tų laikų à la modernistai, savo architektūroje išreiškė ne mūsišką "trys vyžlos pūtros prašo" ("Trys Moterys" — Australijos lietuviu modernisto paveikslas), o daugiau groteskinį rusų nuoširdaus žmogaus "dūšios" humorą ir jo pomėgį cerkvių kupolus bei bokštus išpūsti svogūnų galvutėmis, papuošti pastatų stogus ananasų augliais, milžinų melionų ir maliūgų karpų paauksuotomis kompozicijomis ar variacijomis.

Net ir Bazilijaus Palaimintojo katedra, kurios žila praeitis glaudžiai giminiuojasi su niūriomis ir žiauriomis Rusijos istorijos paraiškomis, ir pastatyta tik vienu šimtmečiu vėliau už Jono III dienas, didingai šiaušiasi taikingos gerosios motinė-lės - žemės išaugintomis dovanomis, lyg apsukraus turgininko vaisiais bei daržovėmis kaupais perkrautas prekystalis.

Tačiau vargu galima taip taikingai dekoruotai šventovei priskirti jos istorijos bėgy betkokį taikingą bei reikšmingą geros valios poreiškį. Ir legenda skelbia, kad Jonas Žiaurusis katedros architektą apakino, kad tas jau nebegalėtų sukurti žymesnio bei didingesnio pastato.

Nuo tų laikų dažnas pasipūtėlis imperatorius įvairiomis progomis žengė prie didžiųjų katedros durų, veddamas Rytų Bažnyčios Patriarchą raitą ant asilo, norėdamas tuo pabrėžti valdininkams savo valdovišką nuolankumą prieš Dievą.

Toje vietoje carai karūnuoti, o apsimetėliai žudyti. Nuo valdinių platformų prieš "natūrmorto" didybę skelbta "ukazai" bei karališki sprendimai, kurių žodžiai teroru dilgė maskviečiams širdis. 1698 metais čia Petras Didysis nužudė keletą šimtų karininkų, sąmokslininkų jį nugalabytį. Toje šventovėje ir Napoleonas 1812 metais savo kavalerijos arklis laikė...

Kremlius nėra, kaip daugelis mena, vien tik kelių istorinių rūmų bei pastatų junginys. Tikrumoje tai yra miestas mieste, sena, sustiprinta viduramžių liekana, Maskvos pilis, kuri tvirtė

(Nukelta į 2 psl.)

Dail. VIKTORAS PETRAVIČIUS

Linų revėjos

(Iš vykstančios parodos Čiurlionio galerijoje)

Dienų Skeveldros

1.

Dar kartą "Kodėl šiluva, ne Aušros Vartai?" (kun. prof.) St. Yla (viešai ir grėsmingai) įspėja, kad vilniečiai bus "sursirgę" lenkofobija (kuri, girdi, "išsivysčiusi" iš "pernelyg pabrėžiamos lenkomanijos"). Ir rašo toliau šitaipos:

"Ir vėl keista, kad pradėjom baugintis lenkų kėslais tokiu metu, kai Vilniui ir Lietuvai gresia sovietizacija, rusifikacija ir šventovių likvidacija".

Nesileidžiant į (bergždžias) diskusijas tik vienu vienas klausimėlis:

— O prieš keletą metų belikviduojant Lietuvos pasiuntinybę Vatikane kas labiau paveikė popiežių: velnias (Nikita) ar kardinolas (Wyszynski)?

Beje, gal turėtų drąsos ir pafinormuoti (pasauliečius!) per tą patį "Draugą":

— Kodėl Vilniaus vyskupų sostas lietuviui "neprieinamas" (ir kuo pavarde ir kurios tautybės vyras Vatikano paskirtas Vilniui atstovauti)?

Dar vienas "beje". Dancigo vyskupui vokiečiui mirus "be sąlygų" (!) paskirtas lenkas vyskupas.

2.

Dabar nei į šiluvą, nei į Aušros Vartus, bet į įvairias okupuotas Lietuvos vietas.

"Literatūros ir Meno" Nr. 14 skaitome sieksninį str. "Dailininkas ir spektaklis" (Pastabos apie kai kurių Vilniaus dramų teatrų pastatymų scenovaizdžius). Rašo Kulešova-Budrienė. Kas ta "pusė lupta, pusė skusta"? Iš Maskvos importuota rusė, dailininko Budrio žmo-

na. Lyg Mickevičiaus baladėj apie — 3 Budrius. Ir kągi ji randa "džiuginančio", ogi... "Vilniaus Rusų dramos teatro kūrybinius laimėjimus". Lyg liaudies priežody, iš girios kilusi ir į girią žiūri...

3.

K. Korsakas gedi "Ižymaus kalbininko netekus". Tai apie B. Lariną. Maskvos "dovana" okupuotai Lietuvai, jos "kalbos reikalams". Be kita ko, jis buvo politrukas "Dabartinės lietuvių kalbos žodyną" beleidžiant.

Ir kągi ties šiuo kapu pasakytina? Ogi. — ramybė lietuvių kalbai!

4.

"Kovo 24 d. Maskvoje, Mokslų akademijos kalbos ir literatūros skyriuje, buvo apsvarstyta Lietuvių kalbos ir literatūros darbų problematika", — skaitome okupuotos Lietuvos spaudoje. Kas "svarstė"? Spręskite iš pavardžių, k. a.: Chrapčenka, Bušmin, Belčikov ir t. t. Ką "svarstė"? Ogi specialaus veikalo reikalą. Kuo vardu "tas reikalas"? Nagi, "Spalio revoliucija ir lietuvių literatūra".

Beje, prof. Timofejev "išreikė visų pasigėrėjimą jauno Vilniaus V. Kapsuko v. universiteto dėstytojo P. Ivinskio straipsniais". Ir ką ans rašė? Ogi, "apie tarybinę mūsų prozą". Ak, galima tarti: — iš temos pažinsi darbą!

5.

"Literatūros ir Meno" redakcija praneša, kad "Vilnius puošiasi". Tai pasikalbėjimas su Vilniaus miesto vyr. dailininku I. Laurušu. Kasgi rūpi? Ogi,

anot Laurušo, "Vilnius naktį apšviečiamas nepakankamai". Tai kagi darys vyr. dailininko įstai-ga"? Pažodžiui:

"Bus panaudotas dekoratyvinis apšvietimas: ryški šviesa nutvies Lenino, Černiachovskio (Vilniaus okupanto 1945 metais! J. C.), Kapsuko, Cvirkos skulptūrinius paminklus, kurie vakare bei naktį atrodys labai įspūdingai".

6.

Skaitome:

"Grozinės literatūros leidykla parodė gražią iniciatyvą: kasmet išleidžiamas puošnus, gausiai iliustruotas literatūrinis - visuomeninis almanachas "Sovetskaja Litva" rusų kalba. Šitokio reprezentacinio pobūdžio leidinys mūsų respublikoje yra vienintelis".

Toliau:

"Būt platinamas šis leidinys labai blogai. Jau nekalbant apie kitas broliškas respublikas (o jose jis taip pat rastų skaitytoją), Tarybų Lietuvos skaitytojai almanacho nemato. Nerasite jo šiandien, pavyzdžiui, chemikų miestuose — Jonavos ir Kėdainių knygynuose. Panaši padėtis ir Kaune, Vilniuje. Tai, kad almanachas išparduotas, nekelia nuostabos. Piktina ir stebina kita aplinkybė: Vilniaus knygų prekybos bazėje jau bemaž metai "guli" pusė paskutiniojo (Nr. 9) almanacho tiražo".

Ir mes galime pridurti:

— ... ir teguli! nesgi, anot liaudies milicininkų išminties, kas guli, nedaro klūčių normaliam susisiekimui... ar ne?!

7.

Okupuotos Lietuvos knygų rinkoje pasirodė Vlodo Mozūriūno "Vilniaus etudai". Čia jo poezijos pavyzdys:

Geležiniai konstrukcijų
balkiai,
blokai

Kvadratais,
Rombais
Plaukia erdve.
Stovi, galvą užvertęs,
Statybininkas seniokas
Ir krenkši vienas:

— Ve, ve!

Ir gerai tai literatas Nikita tarė: "Literatūros ir meno veikėjai! Kovokite už kirininių partiskumą ir liaudiškumą, didį idėjiškumą ir meninį meistriškumą". He-he...

8.

Skaitome:

"Grupė dailininkų — N. Petrusis, J. Kėdainis, I. Žebenkienė, K. Bogdanas, R. Gabrėnaitė, spec. mokslinės restauracinės gamybinės dirbtuvės mokslinis vadovas Z. Simona-vičius, Kultūros ministerijos darbuotojai J. Glemža, S. Budrys buvo navykė į Kaliningrado sritį — Tolminkiemį. Čia jie apžiūrėjo vietovę, kur

KREMLIUS BE KAUKĖS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

jant jos valdovams ir pati didėjo, platėjo ir pilnėjo. Pagaliau persivertė per savo sienas, jau negalinčias sutalpinti godžiai į platybes gyventojais bei pastatais, išsiliejančią miestą.

Kai 1917 metais bolševikai užgrobė Kremlį, jo sienos jau gaubė 25 rūmus, 30 cerkvių ir daug kitų pastatų, kuriuose dabar yra valdžios departamentai bei įstaigos su dešimtimis tūkstančių tarnautojų. Per šešius tūkstančius komunistų elito čia nuolatiniai įsikūrę ir gyvena "kapitalistų stiliumi".

Kremliaus šešių šimtmečių su viršum egzistencijos laikotarpy kiekvienas caras, tenkinamas savo valdoviškus įgeidžius bei pomėgius, čia vis patatydavo naujų pastatų. Vieni jų buvo niūrūs, kiti elegantiški. Stalino apartamentas buvo rafinuoto prancūziško stiliaus rūmuose, kur 1847—1917 metų laikotarpy carai rezidavo. Tam pačiam pastate buvo ir šv. Andriejaus didžiulė salė, carų karūnos ir iškilnių vietovė. Čia ruošti valstybiniai grandioziniai banketai; čia Stalinas priėmė, vaišino ir linksmino Čiorčilį garsiaame pokariniame pokyly, su 26 valgių patiekalais, kai 1946 metais tas garsusis angų politikas lankėsi Maskvoje. Iš Kremliaus parvežta ir mūsų Lietuvai "Stalino Saulė" bei... vergijos pančiai!...

Maskvos pradžia, kuri šimtmečiais identikavo Kremlį, vienoje kronikoje ženklinama 1147 metais. Tačiau kai kurie archeologai tos sodybos įkūrimo pėdsakus nukelia net į akmens amžių. Originali miesto užuomazga prasidėjusi ant kalvos, Maskvos ir Neglinaja upių santakoje, kur ir šiandien tebėra Kremliaus pietvakarių kvartalas.

Akmens amžiaus, nežinomos rasės, žmonės išlaikę virš pamintą Maskvos vietovę iki 4-tojo šimtmečio, kai klajojanti suomių kilmės gentis, jau naudojusi geležinius ginklus, okupavo ją ir vedybomis susimaišė su čia buviais. Į senąją Maskvą pirmieji slavai atvyko 10-tame šimtmeptyje.

1156 metais Jurgis Ilgarankis, slavų kilmės Rostovo kunigaikštis, užėmė kalbamą vietovę. Jis ir laikomas Maskvos įkūrėju, nes toje vietoje jis pastatė vilą, aptverdamas ją medine — stati-

gyveno, kūrė ir palaidotas K. Donelaitis. Buvo pasikeista mintimis dėl šios vietovės sutvarkymo, numatomo ankapinio paminklo K. Donelaičiui projektą. Kaipgi pavaizduojamas mūsų didysis klasikas? (Ogi, milžiniškų išmiery Nikita laiko rankoje K. Donelaičio "Metus", žinoma, į... rusų kalbą išvers-tus.

J. Ciešas

ne tvora. Be to, jis paskatino prekybą sausuma su Kievu ir žemuoju Naugardu, o Maskvos upe — su Volgos baseino vietovių gyventojais. Tuo būdu Maskva tapo susikryžavimo mazgu svarbiausių prekybos kelių, jungiančių Baltijos, Kaspijos ir Azovų jūras su Tolimiesniais Rytai. Ir Raudonosios aikštės kilmė jungiama su tuomet atsiradusia turgaviete, kur įvairūs pirkliai (kai kurie atkeliavę iš toli — net iš Vakarų Europos) savo prekes mainikau-davo.

Aplink Maskvą esančios žemės tada dar skirstėsi į mažesnes bei didesnes feodales kunigaikštijas, kurios nuolat tarpusavy pešdavosi; be to, jos visos mokėjo duoklę totorių Aukso Ordos chanui. Ilgarankio palikuonys, rinkėjai duoklės chanui, naudodamiesi protekcija, užkariavimais bei papiirkimais, dviejų šimtų metų laikotarpy tapo stipriausiais ir turtingiausiais Rusijos kunigaikščiais.

Maždaug apie 1340 metus Maskvos Jonas I, vadinamas Kalita ("Pinigų kapšas"), Maskvai suteikė pirmenybę prieš kitus miestus. Tuo metu ir rusų krikščionių bažnyčios primatas, jau atsiskyręs nuo Romos, dar daugiau pakėlė Maskvos prestižą, čia įkurdamas savo arkivyskupijos centras, kuris iki tol buvo Vladimire.

Rusų suvienijimas, pradėtas Jono "Pinigų kapšo", įvykdytas Jono III (1462—1506 m.), paskelbiant Maskvą visos feodalinės Rusijos sostine. Tuo ir baigti paskutiniai vergiški patarnavimai totoriams. Sėkantis garsusis caras Jonas IV gi jau sudrausmino nenuoramas bajorus bei kitus feodališkus ponus, paglemždamas iš jų politinę galią ir paversdamas juos karališko dvaro marionetėmis. Didžiumą jų įkurdino Kremliuje. Tie reformatoriaus caro veiksmai ir pagreitino evoliucinį Kremliaus pasikeitimą iš akmens amžiaus kolonijos į imperijos karališką miestą.

Jonas III, žymus Samarkando garbintojas, pastatydino seniausią Kremliuje pastatą — "Granovitaja Palata" (1491 m.). Tie rūmai turėjo milžinišką, puošnią, skliautuotą menę, valstybės viešiesiems iškilnių parengimams. Ir neužilgo ten atšvęsti žymiausi Rusijos istoriniai įvykiai su didžiule barbariška pompa, kuri plačiai muskambėjo po tuometinę Europą ir Aziją.

1552 metais Jonas Žiaurusis šventė Kazanės užkariavimą, svarbų istorinį įvykį Maskvai. Tas užkariavimas maskviečiams atidarė prekybos ir kurdinimosi galimybes plačiame Volgos baseine. Be to, suteikė ir klestinį upės uostą — Kazanę ir išplėtė pravoslaviją į iki tol buvusį mahometonų regioną. Tuomet Kremliuje didingai gaudė cerkvių varpai, barzdoti vienuoliai giedojo padėkos ir pagarbos himnus, aplinkui sklaidėsi smilkalų debesys, o vėliau Užkariau-

tojas Jonas dabitiškoje iškilnių salėje priminėjo iš didžiųjų pasveikimimus, linkėjimus bei dovanas. Pasakojama, kad tuomet puotauta net ištisą savaitę be pertraukos.

Jonas III "Granovitaja Palata" rūmus ir kitus anksčiau pastatytus Kremliuje pastatus aptvėrė pusantros mylios siena, sudarydamas lygiašonio trikampio formos žemės plotą, kurio vienas šonas šliejosi prie Maskvos upės.

Siena pamūryta iš šviesiai ružavų plytų, protarpiais pajvairinta iškilnesniais bokštais ir perversa penkiaais vartais. Svarbiausieji vartai vadininti sekandžiai: "Boruiskije", esantieji ant Kremliaus kalvos, kur vystėsi Maskvos kolonijos užuomazga; "Spaskije" ("Išganymo") vartai — pagrindinis įėjimas iš garsiosios turgavietės pusės; "Tainiekije" ("Slaptieji") vartai nuo upės pusės, sujungti slaptu pasažu "bėdos pabėgimams".

"Išganymo" vartai buvo prie Palaiminto Vosyiliaus Katedros ir ten Jonas įmūrino Kristaus paveikslą — freską, prieš kurį praeiviai privalėjo pagarbiai ir nužemintai lenktis. Tas religinės pagarbos paprotys išsilaiškė iki 1917 metų, kai bolševikų revoliucija iš Maskvos išslavė betkokį žmogaus religinį pasireikimą.

Palaiminto Vosyiliaus (šiandien daugiau vadinama šv. Bazilijaus) katedra, garsi uniku-mu ir įvairiaspalvėmis boniomis, didingai stovi Raudonosios aikštės pakrašty. Tą katedrą Jonas Žiaurusis pastatydino daugiau pabrėžti religinę reikimą Kazanės užkariavimo. Pastatydamas ją už Kremliaus sienų, garsiosios turgavietės aikštės pakrašty, Jonas norėjo ją įamžinti kaip stebuklingą šventovę ne tik paprastiems maskviečiams, bet ir provincijų bei užsienio pirkliais, kurie dažnai lankydavosi turgavietės aikštėje biznio ar kitokiais reikalais.

1602—1604 metų blogas derlius — badmetis suvarė į Maskvą ir jos apylinkes išbadėjusių ir desperuotų žmonių minias. Ir 1605 metais Raudonoji aikštė pasruvo žiaurių skerdynių krauju, kai nuo alkio išprotėję žmonės beviltiškai stengėsi išiveržti į Kremlį ir išplėsti ten esančius javų aruodus.

Po tų skerdynių sekė ir civilinis karas tarp senųjų aristokratų ir smulkiosios bajorijos. Čia pasinaudojo tretieji — lenkai ir lietuviai, užgrobdami visą kraštą. Ir Kremliaus, patekęs į okupantų rankas, žymiai nukentėjo. Iš tos vergijos rusus išvadavo carai, iškilę iš Romanovų Dinastijos.

16-tame šimtmety Maskva buvo didesnė už tuometinį Londoną. 17 ir 18-tame šimtmety ji spontaniškai labiau išsiplėtė. Kremlius vis dar buvo centras, bet dvi naujos koncentrinės akmens sienos jau gaubė ir už Kremliaus išsiplėtusį miestą. Ir už naujų sienų 1742 metais su-piltas didžiulis apsauginis žeminių pylimas. Gatvės jau spin-

(Nukelta į 3 psl.)

duliavo iš Kremliaus aukštės į šalis, pereidamos per vartus, iškirstus sienose. Tuomet didžiama namų buvo mediniai.

18-tojo šimtmečio pradžioje Kremlius neteko didžiulės dalies politinės įtakos ir garso, kai Petras Didysis sostinę perkėlė į naują miestą — Peterburgą, esantį Baltijos jūros pakrašty. Tada Kremlius liko tik didžiulėmis kareivinėmis, ginklų arsenalu ir valdžios administracinio centru.

Petras Didysis, prieš išsikeldamas į Peterburgą, Kremliaus citadelei paliko žiaurų prisiminimą, būtent, įvykdė "strelčių" ("šaulių") skerdynes. Šauliai, įkurti dar Jono Žiauriojo kaipo asmeninė caro gvardija, Petro Didžiojo laikais išaugo į 50,000 vienetą ir laikyti Rusijos armijos pajėgų stuburkauliu.

Petrui Didžiajam išsikėlus į Peterburgą, tik nuo 1847 metų Kremlius vėl tapo carų rezidencija. Ir kai 1812 metais Napoleonas įžengė į Maskvą, citadelę jis rado tuščią, neskaitytą keliolikos patriotų ūkininkų, kurie bandė ginti Kremliaus vartus. Tačiau tie neskaityti gynėjai buvo greitai likviduoti. Citadelė virto prancūzų kavalerijos būstine; jos arkkliai laikyti cerkvoje; garsieji rūmai žiauriai aplėšti. Pasakojama, kad prancūzų kardų smūgių žymės ant durų, bandant patirti medžio paausintuose išdirbiniuose tikro aukso turinį, esą vietomis galima pamatyti ir šiandien Kremliuje.

Kremlius plėstas prancūzų negailestingai ir viešai. Dvi specialios krosnys lydiniam: viena — auksui, kita — sidabru, be pertraukos kūrenosi "Dangun ėmimo" ("Assumption") katedroje. Čia lydyta įvairūs pagražinimai, ornamentai, nuplėsti nuo šventųjų ikonų, cerkvių religiniai indai ir net bažnytinių paausintų rūbų rinkiniai.

Ir kai prasidėjo atsitraukimas nuo Maskvos, beveik penkios tonos sidabro ir keturios su puse tonos aukso buvo pripilėta iš cerkvių bei carų palatų ir sulydyta į ingotus (gabatus).

Po dviejų dienų, Napoleoni įžengus į Maskvą, didžiuliai gaisrai grėsė sunaikinti ir Kremlių. Tada Napoleonas ir jo karinis štabas persikėlė į Petrovskio rūmus. Ir tik rugsėjo 8 d. jis vėl grįžo į pirmines Kremliaus vietas ir išbuvo tarp smilkstančių sostinės pelenų dar daugiau negu mėnesį.

Prancūzams traukiantis, Maskvos sunaikinimas pavestas maršalui Mortier, kuris patrankos šūviu davė ženklą susprogdinti užminuotas vietas. Sprogimams įvykus, padaryta stebuklingai nedidelė sunaikinimai. Tik vienas Nikolskio vartų bokš-

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

NAUJIEŅOSE GALI RAŠYTI
KIEKVIENAS IR APIE VISKA

tas ir viena Kremliaus kampinė siena nugriauta. Tačiau garsiosios cerkvės ir kiti žymesnieji rūmai išliko nesužaloti.

Prancūzų okupacijos pėdsakų Kremliuje išliko stebėtinai mažai. Rūmai, kuriuose Napoleonas rezidavo, buvo sunaikinti, tačiau caras Mikalojus toje vietoje pastatė naują karališką rezidenciją. Iš tos rezidencijos langų matėsi seni Boravickio vartai, pro kuriuos Napoleonas pirmas įžengė ir paskutinis paliko Kremlių.

19-to šimtmečio vidury, prasidėjus Rusijoje revoliucijai, saugumo dėlei carai vėl grįžo į Kremlių. Tačiau, kai 1917 metais užsiliepsnojo bolševikų revoliucija, Kremlius vėl buvo tuščias, nes paskutinis iš carų, jo šeima ir kiti dvariškiečiai prieš tai išbėgiojo į tolimesnes provincijas.

Bolševikai Kremlių užėmė panašiai, kaip ir prancūzai. Ir ši kartą tik saujelė kadetų ir jų auklėtojų, užmiršti aukštesnių vadovybių, užsibarikadavo ginklų sandėly, netoli Redymiriaus vartų. Vienas patrankų sviedinys, pataikęs į virš vartų esantį laikrodį, sustabdė jo ėjimą, pirmą kartą kelių šimtmečių laikotarpy. Tuo būdu, lyg ir rusų tautos gyvybinį progresą!...

Šešių šimtmečių žiaurios ir graudžios atminties Kremlius, užėmus jį komunistams, įgavo kitokį garsą ir paslaptį, tarytum užsidėjo veidmainišką ir nežmonišką kaukę. Už siaubingų ir paslaptinių Kremliaus sienų šių dienų komunizmo vada vis dar svarsto ir sprendžia demoniškus planus užvaldyti ir sunaikinti laisvąjį pasaulį, kai tuo tarpu aplink juos simboliniai ir grąsinančiai skleidžiasi Kremlius be kaukės — akmens fantastiško pasaulio daržovės ir vaisiai, kuriomis alkanų minių nepasotinsi ir nepaverksi!...

Šis tas apie Kipro salą

Kadangi dabar gana daug rašoma apie iškilusį Kipro respublikėles konfliktą ir apie einančias kovas toje saloje tarp graikų ir turkų, tad tokia proga daug kam yra įdomu sužinoti ką nors daugiau apie pačią Kipro salą bei josios gyventojus. Taigi aš nors trumpai pasistengsiu apie tai papasakoti.

Kipro sala yra Viduržemio jūros rytinėj daly, į pietus nuo Turkijos, maždaug 65 kilometrų tolimo, taigi gana arti; o nuo Graikijos — į pietų rytus. Per Kipro salos vidurį praeina 35-ji geografinė paralelė, taigi iš to jau galima spręsti, kad tenai yra šiltokas klimatas. Pačios salos dydis yra 9251 kv. kilometrų (3272 kv. mylių), o gyventojų yra maždaug su viršum pusė milijono (530,000). Tautybių atžvilgiu daugumą sudaro graikai, maždaug 82%, o turkai — 18%. Tarp jų yra dar susimaišiusių nedidelis kiekis kitų tautybių žmonių, kaip, pvz., anglų, prancūzų ir kitų.

Žiloje senovėje prieš tūkstančius metų, kada vosokiose pasaulio dalyse gyveno nedidelis kiekis žmonių, buvo išgalėjęs paprotys keliauti į kitus kraštus, kur buvo tikimasi surasti sau daugiau maisto. Maždaug prieš pusketvirtą tūkstančių metų (1500 metų prieš Kristų) į Kipro salą atplaukė pirmųjų čiais laivėliais iš vakarinės pusės būriai žmonių, kurie tų laikų mokslinėjų buvo pavadinti achajais. Ir tie vadinamieji achajai ėmė gražiai kurtis Kipro saloje. Prabėgus tam tikram laikui buvo nustota kitose vietose kalbėti apie achajus, tarytum patys achajai pranyko, bet iš tikrųjų tų visų at-

eivių, išikūrusių Kipro saloje, tik pavadinimas pasikeitė, būtent jie buvo jau vadinami graikais. Panašiai ir su mūsų vadinamaisiais aisciais buvo atsitikę. Senovėje lietuvių gyvenamąsias vietas prie Baltijos jūros vadino aiscių gyvenvietėmis, bet kai buvo sužinota tikrasis lietuvių pavadinimas, tad ir vadinamieji aisciai pranyko ir apie juos, t.y. aiscius, niekas daugiau nekaltbėjo ir neberašė.

Išikūrę Kipro saloje graikai mokėjo savo gyvenimą tinkamai tvarkyti. Ir dabar ten žemės ūkiuose gerai auga kviečiai, avižos, miežiai; taip pat gerai klesti visoki vaisiniai medžiai, kaip vynmedžiai, citrinos, alyviniai medžiai ir kt. Iš naminių gyvulių labiausiai yra mėgiamos avys, ožkos. O pajūriuose daug sugaudoma visokių žuvų. Žemės gelmėse, ypač pietinėj daly, yra nemaža geležies, vario, visokių mineralų.

Senaisiais laikais buvo įprasta su kuo nors kariauti, nors tada dar nebuvo tokių ginklų kaip dabar. Į Kipro salą kitų kraštų žmonės kartais su pavydu žiūrėdavo, nes tenai buvo visokių maisto gėrybių. Kai senais laikais Turkija buvo išgalėjusi, tad ji pasiryžo Kipro salą okupuoti. 1571 metais Turkija tą savo norą įvykdė. Ir kai turkai pavergė Kipro, tad jie į tą salą visą laiką atsiūsdavo savo žmonių, kuriems buvo pavesta tvarkyti visą salos gyvenimą. Turkais laikais panašiai elgdavosi kaip kad rusai okupuotose vietose. Ir per 300 metų, nuo 1571 ligi 1878 metų, turkai pri-

(Tęsinys 8-me psl.)

SIUNTINIAI—DOVANOS Į SSSR

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(Licensed by Vneshtorg)

EXEKUTYVIS OFISAS

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, New York. — Tel. IN 7-5522

SIUNTINIŲ pristatymas GARANTUOJAMAS, o taip pat gavėjo paršas. Klientų patogumui prie mūsų firmos įstaigų didelis ir įvairus pasirinkimas GERIAUSIOS RUSIŠIOS PREKIŲ.

Firma atidaryta kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 ryto iki 4 val. po piet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLECKER STREET	—	RE 2-7476
COHES, N. Y.	13 SARGENT STREET	—	FE 7-2727
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLEN TOWN, PA.	126 TIGHMAN STREET	—	HE 5-0415
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	BA 5-4210
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Samb! Šviesa Chicagoje.
Redaguoja Rita Kavolienė
Medžiagą siūsti: 622 Nicholas St., Defiance, Ohio

7 METAI

NR. 10 (203)

SAŽININGO VERTINIMO PASTANGOS IŠDAVOS

Kai*) mūsų spaudoje ne visai teigiamai įvertinama nauja knyga, dėl to paprastai triukšmo nebūna. Paskutiniųjų metų laikotarpyje čia būta tik kelių išimčių: daugiau ar mažiau piktais su savo kritikais išėjo ginčytis "Gulbės giesmės" autorius Jonas Grinius ir "Angelų ir nuodėmių" autorius Romualdas Spalis. Abu autoriai ne iš tų, be kurių lietuvių literatūra negalėtų apsieiti. Bet ir tai, kaip sakėm, tėra išimtiniai reiškiniai, nei verti, nei reikalingi reakcijos.

Kitaip būna, kai mūsų spauda pareiškia šokių tokį rezervą dėl vieno ar kito muzikinio įvykio, dėl vienos ar kitos dailės parodos. Į rezervuotą (užtenka ir tokio) įvykio aptarimą tuomet, beveik kaip taisyklė, atsakoma šurkščiu tonu, organizuotai sklindančiu ir iš tokių laikraščių, kurie paprastai kultūriniam įvykiams daug dėmesio nerodo.

Naujausioji tokios, atrodo, organizuotos akcijos (ir reakcijos) auka tapo "Draugo" dienraščio kultūrinio priedo redaktorius Kazys Bradūnas, kovo mėn. 21 dienos laidoje paskelbęs savo parašytą Religinio meno parodos recenziją ir atspaudęs dr. Juozo Girniaus protesto laišką prieš neetišką vieno parodos dalyvio pasielgimą. Tiedu asmenys — Kazys Bradūnas ir dr. Juozas Girnius — tampa beišskylančios polemikos (jei tas iš esmės pozityvus žodis šiam atvejui tinka) centru. Prieš juos nukreipta reakcija įgauna smerktinas ir nebešvankias formas.

Kuo gi Kazys Bradūnas ir dr. Juozas Girnius "nusiakalto"? Pirmasis, mūsų nuomone, labai švelniai pareiškė eilę rezervų dėl vykusios Religinio meno parodos, rasdamas joje didesnių skaičių blogų ar vidutiniškų, negu geresnių darbų. Bet su šia paroda daugiau ar mažiau artimai susiję žmonės čia įskaitė net ir paties parodos rengėjo — L. R. Katalikų Federacijos — įžeidimą, kai iš tikrųjų, kaip pastebėjo dr. Girnius protesto laiške, ne recenzija įžeidė parodos

*) Margutyje.

ŽMOGIŠKOJO TIKĖJIMO PAGRINDAI

VYTAUTAS KAVOLIS

II

Algimanto Mackaus gyvu liksiojo skausmingame solidarume su nukankintuoju nebuvo nei heroizmo, nei kaltės. Nes žmogus, už kurį "Jureko" autorius kalba, tebuvo vaiko akimis stebėjęs įvykius. Pirmojoje praregėjimo fazėje.

Antano Škėmos "Ataraksijos" herojus buvo (tebėra) tų įvykių dalyvis. Tai sukomplikuoja jo laikyseną padarytojo skausmo atžvilgiu. Būtent: verčia jį užmiršti. Dar daugiau: Izaoko nužudymas keršto logika visiškai pateisinamas. Žydas buvo

NKVD tardytojas ir Andrių Gluosnį kankino, leisdamas į panages adatas ir laužydamas jo pirštus. Tai leidžia Izaoko nužudymą pamiršti.

Bet Antano Škėmos kūryboje visi užsimiršimai laikini. Kaltė (kuri, pasiekus Škėmos analizės plotmę, irgi tampa visuotine) pasiveja užsimiršusį. Nužudytasis žydas iš kažkur ima siuntinėti laiškus. Ir Andrius Gluosnis turi jo ieškoti, kaip kiti ieško, išganymo. Nes išganymo tegalima pasiekti tik pirma atradus savąją kaltę. Žinoma, tokios konfrontacijos "sveikas protas" vengia, ir kol jis laiko užslopinęs moralinį jausmą, tol žmogus savosios kaltės neatranda, o todėl ir išganymo nepasiekia.

Ir taip Andrius Gluosnis savąją kaltę tepasiveja psichiatrinėje ligoninėje. Tame Antrajame Pasulyje, kuriame dėsniai kiti, o žmonės palikę tokie patys. Ir net yra verčiami amžinai tokiais pačiais būti (ir kitus, kaip ir anksčiau, kankinti), kol jie apskritai nustoja jausti savo veiksmų skausmą, tad ir savo kaltę. Ir tik tai nepramatytame kaltės laimėjimo prieš baime momente, bendro sukilimo prieš skriaudą akimirkoje ateina akis atvertianti žmogiškojo solidarumo — tarp kankintojo ir jo aukos — įžvalga:

Nesuprasdamas, kad myliu tave visą, kankinau tavo rankas. Dabar mudviem neberekės akmeninio aukuro, mylimasai! ("Ataraxia," cituota iš rankraščio).

Ištikimybės, kurios objektu yra labiausiai angažuojanti žmogiškoji tikrovė — skausmas ir kova, ir kaltę nugalys veiksmas —, negalima duoti vardo. Nes kiekvienai apibrėžto vardo davimu savo tikėjimui žmogiškosios ištikimybės sfera apribojama susiaurintu ratu tų, kurie irgi tuo pačiu vardu pakrikštyti. Ištikimybės gi turi būti visiems, jei ji yra ištikimybės žmogui. Todėl ir šventasis, kuris saugoja Liūnų Sutemą nuo užsimiršimo korupcijos, neturi vardo. Bet, nors jis ir Bevardis, jis — žmogaus išipareigojimas liudyti neužmirštamąjį — nužemintųjų generacijos poetės buvo sutiktas tame istoriniame kontekste, kuriame (kaip skausmas savame kūne, ir kaip sunaikinime išliekančio tikėjimo simbolis) vyko savosios tautos tragedija:

Šiurpiai skamba svetimos piūties piaučiauvisame krašte.
Šiurpiai skamba — mano šventąjį plaka
jo paties išaugintų kanapių virve —
Trūkčioja kregždės apdege sparnai
vėšiam dilgėlyne,
krūpčioja popiečio ilguos šešėlius
vieškelis ir namai —
Šventoriuje žydi raudoni lubinai ir Bevardžio šventojo kūnas.
Prieblandos nebėra.
mano pirmajam name
gyvena žmogus ištrizom akim

užguito žvėries veide,
užplakęs mano pirmąjį pranašą
kanapine virve — Ir man jo vie-
no ganė.
Aš apskelbiau jį šventuoju Be-
vardžiu
ir laukiu. Įrodymo vis dar nėra.
(Nebėra nieko svetimo,
psl. 19-20, 28).

Nužemintųjų generacija — Škėma, Mekas, Mackus, Sutemą — yra tikra srovė, nes už jos savitųjų temų ir išraiškos priemonių įvairumo glūdi tie patys galutiniai rūpesčiai. Ji yra ir tikra generacija (labiau negu žemininkai), nes, nežiūrint rašytojų amžiaus skirtumų, jų galutiniai rūpesčiai yra būdingi vienos mūsų generacijos moraliniam sensyvumui. Tos, kuriai yra tekę, pradedant iš nieko (ir be "įrodymų"), susikurti savo religiją, ir kuri savo dvasinį ryšį su šiais rašytojais patvirtino gelminiu imlumu jų kūrybai.

Bendras šios generacijos tikėjimo pagrindas, jos galutinis rūpestis yra įvairių žmogiškojo skausmo pavidalų įprasminimo problema. Skausmo, kuris visus suriša, nes jis visiems suprantamas. Ir kuris parodo žmogų neužmirštamą, nes neleidžia ramiai nusikreipti nuo jo, Antano Škėmos žodžiu, "reikšmingiausios tikrovės", ir kuris įpareigoja liudyti ir kovoti.

Jei žemininkų karta gimė poezijos ir filosofijos susitikime, tai nužemintųjų generacijos kūrybą brandina poezijos ir moralinio liudijimo įtampa.

Nužemintųjų generacija nėra nusižeminusi: nei pasidavimu savo likimui, nei kitų likimo skausmingumo užmiršimu. Tai ir yra jos esminio reikšmingumo dabartinėje istorinėje situacijoje giliausioji priežastis.

"Nužemintųjų generacijos" straigsnio, išspausdinto Mūsų Žingsnių 1961 m. kovo 4 d. numeryje, užbaigiamųjų minčių platesnis išvystymas.

Darbai ir žygiai

Balandžio 24 dieną New Yorko santariečiai ir šviesiečiai sudarė naują valdybą. Jon įeina Algis Grigaitis (pirm.), Daiva Audėnaitė ir Leonas Sabaliūnas.

Santaros ir šviesos skyriai New Yorke yra padarę organizacinių persitvarkymų. Nuo seno New Yorko šviesa ir Filisterių Santara dėjo pastangų už kaip galima glaudesnių organizacijų darbą. Su laiku buvo prieita prie to, kad abi grupės emė dirbti kartu: bendras susirinkimas išrinko vieną bendrą valdybą ir atskira veikla buvo sustabdyta.

Bendras darbas, tačiau, susidūrė su sunkumais: — nariai nutolo nuo miesto, o tuo pačiu ir nuo veiklos. Padėtis Studentų Santaroje buvo negeresnė. Čia irgi narių stoka atskirą veikimą emė daryti beprasmišku. Nutarta visiems burtis vienam vienetai. Šviesiečiai liks šviesiečiai, santariečiai — santariečiai. Tačiau, nuo dabar studentus ir filisterius, šviesiečius ir santariečius jungs viena valdyba, renkama viename bendrame su-

sirinkime. Toks skyrius vadinsis Santaros-šviesos Federacijos New Yorko skyrius.

Naujos valdybos adresas: A. Grigaitis, 139-54 232 St., Laurelton, N.Y.

— Lietuvių krepšinio rinktinės dalyvių vykstančių į Australiją pristatymas Chicagoje ruošiamas gegužės mėn. 23 d. 8 valandą vakare Jaunimo Centre. Iškilmingos vakarienos programą praves aktorius Vitalis Zukauskas iš New Yorko. Chicagoje visuomenė kviečiama gausiai vakarienoje dalyvauti ir paremti šią svarbią išvyką.

— Trijų veiksmy pasakai "Užburti Vaikai" kostiumų eskizus sukūrė dail. Vanda Balukienė. Šis D. Lipčiūtės-Augienės vaidinimas vaikams balandžio mėnesio pabaigoje buvo pastatytas Chicagoje.

— Solistės Aldonos Stempuzienės koncertas Worchesteryje praėjo labai sėkmingai: entuziastiškai švirkstė klausytojų ir teigiamai įvertinta vietos amerikiečių spaudoje.

— Dr. Rimvydas Vaišnys, dėstas Yale universitete, skaitė paskaitą fizikų konferencijoje įvykusioje Philadelphiaje.

— Dr. Vytautas Kavolis skaitė paskaitą Indiana State College, Indiana, Pennsylvania, toje kolegijoje pravedamoje Religinų Diskusijų serijoje apie "Meno stilių religinių savybių išraišką".

— Kostas Ostrauskas, Santaros Garbės Filisteris, dalyvavo Lituanistikos Instituto suvažiavimo metu Washingtono surengtame literatūros vakare.

— Veik išimtinai lietuviškojo teatro problemoms nagrinėti yra skirtas vėliausias "Margučio" žurnalo numeris (balandis, 1964).

— Režisoriaus Antanas Rūkas recenzuoja neseniai Chicagoje "Atžalyno" pastatytas vienveiksmes Kosto Ostrausko dramą "Pypkę" ir "Žalioj Lankelėj". Recenzija išsami, vietomis kritiška, bet kaip pats recenzijos autorius sako:

— "Šios kritiškos pastabos buvo rašomos, besidžiaugiant, kad štai, ir mes turime progą kalbėti apie rimtą ir kūrybingą teatrą. Gal, šioje ligi sėkmingo vaidinimo laipsninimo epochėje (pasiskaitykime mūsų dienraščiuose provincijos vaidinimų aprašymus, iššėjusius iš po viską žinančių ir išmanančiųjų mūsų dienų žurnalistų plunksnos) mano pastabos ir skambūs disonansai, bet juk ir aprašomas spektaklis teatrinių banalybių, mėgėjiškumo, tuščių pretenzijų skambėjime yra malonus disonansas.

— "Kas gi padarė šį spektaklį vertą dėmesio? Kas jį išskiria iš daugelio jau matytų ir, deja, manau, matysimų vaidinimų? Nemeluotas teatrališkumas, subtiliai pajaustas ir išreikštas autorius bei visos komplikotos mašinerijos, kuri vadinasi teatras, labai retais atsitikimais rašomas didžiąja raide."

Kostas Reikalas tęsia 1963 metų literatūros derliaus ap-

Algebra - Euklido žmona

Profesorius Alexander Abingdon renka JAV universitetų studentų rašiniuose pasitaikančius — deja, per dažnai! — "perlus". Kartkartėmis jis juos publikuoja. Paskutinis prof. A. Abingdono rinkinys, kilęs iš 400 rašto darbų, "sukurtų" per bendro lavinimo dalykų egzaminus. Pasak prof. A. Abingdono, šis jo rinkinys liudija apie tai, kad JAV universitetų studentų bendras išsilavinimas visiškai nustumęs. Prof. A. Abingdon mano, kad galima dovnoti stilistinius prasižengimus, bet negalima tytomis praeiti pro faktą, kai aukštosios mokyklos studentas ne skiria žodžių "arterija" ir "arterija" prasmį.

"Madrigalas buvo aukštas valdininkas Kinijoje," parašė vienas 22 metų studentas, suplakęs į krūvą madrigalų ir mandarinų. Viename rašinyje buvo teigiama, kad "visa Prancūzija labai dėkinga Napoleonui už tėvynės prieš Bonaparto nužudymą". Kitas studentas parašė, kad "centurijonas — tai vienas senas, senas šimtmetis romėnas", o "Periklis buvo pats pirmasis didysis Graikijos reformatorius, nes jis nužudė savo žmoną". Iš viso žinių bagažas apie klasiškąją senovę labai kuklus, jei pasitenkintume šituo kukliu žodžiu. Pavyzdžiui: "Atėnai nesugebėjo priešintis spartiečiams, nes neturėjo pakankamai telefonų ir geležinkelio, jungusių juos su kitu pasauliu."

Universitetų jaunimas beviltingai kariauja su tarptautiniais žodžiais. Pavyzdžiui eugenika definiuojama, kaip mokslas, nurodąs, kuriuo būdu galima geriau pasirinkti savo tėvus"; trombozė — tai trimitas (angliškai trombo-

žvalga, šiame "Margučio" numeryje, vertindamas išleistas dramos knygas: Vytauto Alanto "Dramos veikalai" ir Kosto Ostrausko "Žalioj Lankelėj".

Įdomūs lietuvių liaudies dainų palyginimai su jų vertimais, kurie bus netrukus išleidžiamoji lietuvių liaudies dainų rinktinė anglų kalba "The Flowering Lime", kurią redaguoja Algirdas Landsbergis ir Clark Mills, o iliustruos Viktoras Petravičius. Numeris iliustruotas dail. Viktoro Vizgirdos kūryba, kuri ir trumpai paanalizuota. "Margučio" redaguoja Algimantas Mackus.

— Santaros-šviesos Chicago skyriaus paskutinis susirinkimas prieš vasaros atostogas įvyks gegužės 29 d. (penktadienį) 8 val. vak. K. Dirčio svetainėje, 4500 So. Talman. Programoje Liūtas Mockūnas skaitys paskaitą apie Albert Camus. Skyrius numato birželio mėnesyje suruošti vasaros išvyką, o pirmasis rudens susirinkimas vyks rugsėjo mėn. paskutinį penktadienį.

ne), į kurį pučia džazo muzikantai; celibatas — nusikaltimas, kurį įvykdo viengungiai jungtvių metu; epistola — apaštalo žmona.

Reikalai su matematiniais terminais taip pat prasti: poligonas (daugiakampis) buvo definuotas, kaip vyras, turįs daug žmonių, kurios, be to, visos dar tebegyvos; algebra — tai Euklido žmona; abscesis — tai pūlinys (abscesas).

Rašiniuose geografinėmis temomis buvo užtikta šitokių dalykelių: "Piramidės — tai kalnynas tarp Ispanijos ir Prancūzijos". "Piramidės — tai trikampio(?) kubo formos pastatai". "Piramidės veisėsi Nile, kuriame dar ir šiandien knibždėte knibžda piramidžių ir krokodilų". "Egipte seniau gyveno mumijos".

Įvairiomis temomis: "Edipo kompleksas — tai meilė savo motinai, lyg ji būtų normali moteris". "Seniau baudavo mirtimi ne tik tuos, kurie įvykdydavo žmogžudystę, bet ir tuos, kurie mirdavo po savižudybės". "Romėnai prie puotos stalo atsilakaudavo ant vieno kelio ir valgydavo su kitu". "Aleksandras paėmė Troją tik tada, kai jis įsiveržė į ją persirengęs, kaip medinis arklys". "Homero veikalai buvo parašyti ne Homero, o kito žmogaus, pasivadinusio Homeru". "Žodis keturkojis gali būti vartojamas tik daugiskaita, nes juk nėra vien-

kojų sutvėrimų". Viena studentė davė šitokią jaunystės definiciją: "Jaunystė — tai laikotarpis nuo subrendimo iki pirmojo ištikimybės sulaužymo po jungtvių".

Vertėjo pastaba. Jei žinočiau, kur gyvena ar kuriame universitete dėsto profesorius A. Abingdon, parašyčiau jam laišką, kuris, gal, jį kiek paguostų. Kaip danguje, taip ir ant žemės! Vienas mano pažįstamas vokiečių, matematikos mokytojas su titulu "Oberstudienrat", laiške, rašytame man, garsų vokiečių matematiką pavarde "Weierstrass" (vokiečių transkripcija) primygtinai vadino "Weierstrass" (t. y. iš žodžio "weihen" — su h — šventinti), lyg norėdamas tuo būdu mandagiai atkreipti mano dėmesį į tariamą klaidą, mano padarytą. Kitas vokiečių "Studienrat" labai nustebo ir nenorėjo tikėti, kad 1700, 1800 ir 1900 metai nebuvo keliamieji (t. y. turėjo po 365 dienas). Ir — būkime atviri! — ar taip jau retai girdime mūsų inteligentus sakant "kalidorius", "škandalas", "metereologija"? Mielas Skaitytojai, Jūs turite išimtinę laimę, jei Jums niekad nebuvo tekę skaityti "apseliutiškas" vietoje "absoliutiškas", "preferansas" vietoje "preferansas", "pamidoras" vietoje "pomidoras", "kolorija" vietoje "kolorija". Aš, deja, šitokios laimės neturėjau...

Vertė A. Z.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsikurti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimė ištikus, neturėsite jokių nemalonių.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

JAU IŠEJO IŠ SPAUDOS

Juozo Liūdžiaus Raštai

Straipsniai, atsiminimai. 246 puslapiai, kaina \$3.00.
PETRONELES LIŪDŽIUVIENĖS

ATSIMINIMAI APIE JUOŽĄ LIŪDŽIŲ
88 puslapiai. Kaina \$1.00.

Abi knygas galima gauti "Naujienose" arba pasiuntus pinigus tokiu adresu:

"NAUJIENOS", 1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILL.

ROSELANDO IR W. PULLMANO LIETUVIAI

Rašo ALEKSAS AMBROZE

(Tęsins)

„Aušros“ knygynas Roselande

1915 m. kovo 6 d. Roselande socialistai ir liberalai veikė-
jai bei kultūrininkai susirinko aptarti savo patalpų įsigijimo
bei knygyno ir skaityklos įsteigimo reikalą. Pirmame posė-
dyje dalyvavo: K. J. Valys - Baronas, J. Grybas, K. Kalnietis,
P. Umbražiūnas, R. Dobrovolskis, B. Liudkevičius, M. Štikas,
J. Pučkorius, A. Narbutas ir kiti. Pasikalbėjus ir išsiaiškinus,
buvo nutarta įsigyti patalpas ir įsteigti knygyną bei skaityk-
lą. Vardą parinko „Aušra“. Dalyviai pradžiai sumetė \$37.00,
o valdybą buvo išrinkta: A. Narbutas, pirm.; J. Grybas,
rašt.; K. J. Valys - Baronas, išd.

Netrukus buvo įkurtas knygynas ir skaitykla 10900 So.
Michigan Ave. name. Norintieji galėjo pasiskaityti laikraš-
čius ir knygas. Taipgi galėjo knygų parsinešti į namus.

Prie knygyno palaikymo prisidėjo liberališkos Roselan-
do, W. Pullmano ir Kensingtono draugijos. Draugijų atsto-
vai perėmė knygyno tvarkymą į savo rankas. Jie rengė įvai-
rius pobūvius „Aušros“ knygyno palaikymui. Pirmas vaka-
ras tam reikalui buvo surengtas 1914 m. balandžio m. 4 d. W.
Pullmane. Buvo suvaidinta „Vagys“. Vaidino Scenos Mylė-
tojų ratelis. Liko \$38.80 pelno.

„Aušros“ knygynas per savo veikimo laiką atliko labai
svarbų vaidmenį Roselando Lietuvių gyvenimo istorijoje.
Prie knygyno buvo susispietę pažangesni lietuviai, kurie pla-
tino apšvietą visais galimais būdais.

„Aušros“ knygynas buvo likviduotas 1920 m. gegužės 14
d. Knygos atiduotos miesto knygynui, o daiktai išparduoti.
Gautais pinigais apmokėtos išlaidos, o likę pinigai buvo pa-
siūsti į Lietuvą politiniams kaliniams.

„Aušros“ knygyne buvo knygų lietuvių kalba 1.168 egz.
vertės \$467.65, rusų kalba 29 egz. vertės \$6.70, lenkų kalba
30 egz. vertės \$4.35, anglų kalba 164 egz., vertė neįkainuota.
Iš viso 1.391 egz., vertės \$578.70.

Lithuanian Commercial Cooperative

1914 m. Darbininkų Valgomų Daiktų krautuvės koope-
ratyvo direktoriai susibarė tarp savęs ir toje pačioje apylin-
kėje suorganizavo naują krautuvę, pavadindami ją Lithuanian
Commercial Cooperative. Organizatorium buvo M. Va-
laskas. Kooperatyvą suorganizavo, biznį pradėjo, bet biznis
ėjo blogai. Pagaliau priėjo prie to, kad darbininkams nega-
lėjo išmokėti užsilikusių algų apie \$500.00. Nė vienas iš koo-
peratyvo narių daugiau pinigų nedėjo. Darbininkai už algų
nemokėjimą iškėlė kooperatyvui bylą. Biznį uždarė. Sušauk-
tas buvo dar vienas susirinkimas. Visi kalbėjo, bet pinigų
niekas nedavė. Į susirinkimą atėjo Woodblac ir pasiūlė
\$500.00. Pasiūlymas buvo vienbalsiai priimtas.

Sekančią dieną nuvažiavo į teismą, sumokėjo pinigus ir
gavo leidimą krautuvę atidaryti. Tuo metu kooperatyvui va-
dovavo M. G. Valaskas ir P. Kučinskas. Jurgis Gerulis koope-
ratyvo vedėju išbuvo apie trejus metus.

1914 m. kovo 15 d. įsikūrė Lietuvių Moterų Seserų Savi-
tarpinės Pagalbos šv. Veronikos Draugija West Pullmane.
Draugija buvo pašalpinė, katalikiška.

Draugijos konstitucijoje pažymėta, kad „narė, turėdama
vyrą ne Rymo Katalikų tikėjimo, negali būti priimta į drau-
gystę, ir jeigu būdama draugystėje apsivestų su ne Rymo ka-
talikų tikėjimo vyru, bus iš draugystės išskirta“. Toliau sa-
koma:

„Kiekviena narė skatinanti ir užlaikanti arba skelbianti
bedieviškus raštus, priešingus Rymo Katalikų tikėjimui, iš-
niekinančius Dievo šventuosius ir kunigus, bus iš draugystės
išskirta“.

1937 m. narių turėta 80, turto apie \$3.300.00 Pirm. V.
Tela; sekr. D. Savich.

1941 m. bal. 21 d. įsikūrė Liet. Katal. Labd. 2 kuopa iš 21
nario. Metinė nario mokestis \$1.20 c. į metus. 1920 m. paliovė
gyvavus. 1939 m. vasario 26 d. buvo antru kartu suorganizuota.

1916 m. susiorganizavo Jaunų Lietuvių Pasilinksminimo
Klubas. Organizuojant klubą Roselande kai kurie komisijos
nariai buvo už įrašymą įstatuose ausinės išpažinties privalumą
visiems klubo nariams. Daugumas narių pasipriešino ir suor-
ganizavo laisvą klubą, kuris gyvavo apie ketverius metus. Iš
šio klubo išsivystė Auksinės Žvaigždės Lietuvių Pasilinksmi-
nimo ir Pašalpos klubas.

1917 m. rugs. 26 d. susiorganizavo Draugystė Brolių ir Se-
serų Pašalpos Kalvarijos Stacijų ir Panos Švenčiausios Rožan-
čiaus draugija. Vienu metu turėjo 256 narius. 1937 m. liko na-
rių tik 27. Nutarė lygiomis dalimis turtą pasiskirstyti — teko
po \$24.70. Likvidacijos komisiją sudarė: P. Gedizlas, K. Ru-
binas ir J. Drazdauskas.

1917 m. susiorganizavo Roselando Lietuvių Moterų Pro-
gresyvio Susivienijimo 25 kuopa. Tais pačiais metais moterys
suorganizavo „Ateities Ziedo“ vaikų draugijėlę iš 25 narių.
Vaikus mokė šokti, dainuoti ir vaidinti. Sal. Staniulytė, o lietu-
viškai skaityti ir rašyti — Vincas Poška.

1918 m. šita kuopa suorganizavo moterų chorą iš 30 daini-
ninkių. Chorui vadovavo S. Staniulytė ir P. Sarpalius. Kuopos
choras dainavo ne tik savo parengimuose, bet eidavo dainuoti
ir kitoms organizacijoms.

1919 m. kuopoj kilo idėjiniai ginčai tarp socialistų ir ko-
munistų. Tada dalis narių pasitraukė ir suorganizavo naują
67 kuopą. Taip pat suorganizavo vaikų draugijėlę. Bigeliūtė
mokė vaikus apie trejus metus.

Namo bendrovės kooperatyvas

1918 m. Roselando ir jo apylinkės socialistai ir liberalai
lietuviai pradėjo organizuoti Lietuvių Darbininkų Namų Ben-
drovę kooperatyviškais pagrindais. Bendrovė išsirikino direk-
torius, valdybą ir pradėjo telkti kapitalą užpirkimui žemės
sklypo Roselande, kur galėtų pastatyti savo namus įvairiems
susirinkimams, pobūviams ir knygynui. Akcijų padavimasėjo
sklandžiai. Daug akcijų nupirko progresyvinės draugijos. Pa-
galiau nupirko žemės sklypą (du lotu) prie 104 gatvės Michi-
gan, sumokėdami \$7.500. Akcijų buvo parduota už \$11.000.
Namų nepradėjo statyti. Bendrovės vadovybė teko komunist-
tams.

Depresijos laiku bendrovė buvo likviduota. Už žemę ben-
drovė gavo \$382. Gautus pinigus už žemę paaukojo Polio Re-
lief Fund ir Amerikos Raudonajam Kryžiui.

Pirmininku buvo A. Maziliauskas, sekr. J. Kirkus.

1920 m. rugsėjo 3 d. susiorganizavo Auksinės Žvaigždės
Lietuvių Pasilinksminimo ir Pašalpos klubas. Klubo tikslai
štai kaip nusakyti:

1. Suvienyti į brolišką sąryšį visus Roselando ir apylinkės
doro pasivedimo lietuvius, neatsižvelgiant į jų įsitikinimus
bei politines pažiūras.

2. Klubas būtinai turi surengti vieną vakarą į metus. Na-
riai turi dalyvauti jame. Kurie nedalyvautų, tie būtų nubausti,
kiek kainuoja įžanga į parengimą.

3. Klubas nedarys jokių nutarimų, neduos jokių aukų iš
įdžo prieš arba už jokią religiją bei politinę partiją.

4. Narys gali su savim atsivesti draugą į klubo atletų
kambarį, kurie yra iš toliau atvažiavę. Kitus bausti 50 ct.

5. Klubo narys neturi dirbti toje dirbtuvėje, kur yra strei-
kas. Jeigu dirbtų ir būtų sužeistas, pašalpos negaus.

Į narius priimami nuo 16 iki 40 metų amžiaus. Kiekvie-
nas narys moka po 50 ct. į mėnesį.

1936 m. turėjo apie 140 narių ir turto apie \$7.760.00.

Klubas turėjo savo nuosavą vietą nariams susirinkti ir
mankštinimosi kambarį. Pradžioje klubui priklausė daug jau-
nimo ir turėjo sporto skyrių, lošdavo beisbolą ir krepšinį. Klub-
as, minėdamas 25 metų sukaktį, nutarė klubą likviduoti ir
turtą proporcingai pasidalinti. Tuo metu klubas turėjo dar 119
narių ir kiekvienam teko po \$100.00.

Paskutinę valdybą sudarė: pirm. P. Kučinskas, prof. sekr.
Baužis, fin. R. Mikšys ir išd. A. Nakrošius.

1921 m. susiorganizavo Lietuvai Paskolas teikti stotis. Val-
dybą sudarė: pirm. J. Savickas, vicepirm. J. Mockus, rašt. S.
Stankus, fin. rašt. J. Pivariūnas, išd. F. Stankevičius.

1922 m. lapkr. 25 d. kun. Lapelio pastangomis buvo su-
organizuota Tretininkų draugija. Ji turėjo dvasinį tikslą. Na-
riai nemokėjo jokių mokesčių.

1924 m. prof. Pr. Būčiūn pagerbti buvo suruoštas banketas,
kuriame buvo surinkta \$2.100. Jie buvo įteikti sveični iš Lie-
tuvos: \$400 jo vadov. bažnyčios tabernakului įrengti, \$1.700.
60 neturtingiems studentams šelpti. Pagerbimą surengė Kata-
likų Federacija.

Mokestis — \$1.00 į metus. Klubas kasmet ruošdavo du rengi-

1928 m. vasario m. susiorganizavo Idealių Moterų klubas,
parapija arba seselėmis kazimierietėmis. Sudarytas buvo dai-
mus, kai kada ir vakarienė. Pajamas dalinosi su Visų šventų
nininikių ir muzikančių ratelis, kuris per parengimus ir vaka-
rienes atlikdavo programą.

1929 m. sausio 1 d. susiorganizavo Roselande Lietuvių
Klubų ir Draugijų Savitarpinės Pašalpos susivienijimas. Įsira-
šė: L. D. K. Gedimino draugija, Politiskas Pašalpinis Klubas,
Lietuvių Pagalbos ir Pašalpos Klubas ir Harvey (Ill.) draugi-
ja. Susivienijimo tikslas taip nuskaitas:

1. Susivienijimas turi tikslą šelpti narius ligos ar kitokios
nelaimės atveju.

2. Pagal savo išgales stengtis prisidėti darbu ir pinigų prie
palaikymo lietuviško knygyno, skaityklos ir kitų apšvietos įs-
taigų.

3. Visi reikalai turi būti tvarkomi lietuvių kalboje.

4. Nariais priimami nuo 16 iki 45 metų amžiaus, neski-
riant tikėjimo ir politinių pažiūrų.

(Bus daugiau)

AŠTUONI PAPIROSAI

Alfonas B. buvo vidutinio rango vienos ministerijos tarnautojas - valdininkas Kaune. Buvo ramus, paslaugus žmogus, mėgo draugus, pakortuoti, kartais ir stiklėlių pažūrėti ir buvo didelis rūkoriaus. Butų buvę viskas gerai, jei ne skilvis, kuris ėmė jam ir sunegalavo. Alfonso nuėjo pas daktarą. Daktaras apžiūrėjo ligonį, prirašė vaistų ir patarė mesti rūkyti bei gerti alkoholinius gėrimus. Su alkoholio naudojimu būtų ir šiaip ir taip, nes alkoholiu Alfonso nebuvo, bet su rūkymo pametimū buvo blogai. Tarėsi su daktaru, ir tas jam patarė paminti atostogas, pasieškoti ramios, nuošalios vietos provincijoje, apsigyventi pas nerūkantį ir negeriantį ūkininką, gerti šviežią pieną, daug judėti, vaikščioti, labiausiai pušiniame miške, kur nebūtų jokios pagundos rūkyti. Patarė vengti skaityti raštus, kur kalbama apie rūkymą. Geriausia būsią skaityti, evangeliją, kur apie tabaką ne užsiminama. Tinkamiausia vieta — tai Alytaus miškingos apylinkės.

Alfonas išėjo iš daktaro kabineto nušvitęs ir kietai pasiryžęs mesti rūkyti. Tegu kiti, galvojo jis, rūko tą velnio žolę.

Ir ėjo namo, su malonumu rūkydamas papirosą.

Turėjo Alfonso Alytuje draugą, miesto valdyboje dirbantį valdininką, kuriam kitą dieną paskambino ir savo fikslą išdėstė. Draugas mielai ėmėsi patarnavimo, juo labiau, kad Alfonso intencija buvo ir kilni ir svarbi. Po savaitės draugas parašė jam laišką, kad surado idealią vietą pas ūkininką Slavinską, prie pat Sudvajų plačių šilų. Mokės Alfonso už butą ir maistą labai mažai, gi Slavinską nei rūko, nei geria alkoholinių gėrimų. Vienas mėnuo tokių atostogų turėjo iš Alfonso padaryti visai naują žmogų.

Alfonas paprašė atostogų, jas gavo ir, susipakavęs reikiamus daiktus, išvyko į Kauno autobusų stotį, rūkydamas papirosą. Viskas klostėsi kaip iš pypkės. Stoty jis nusipirko bilietą į Alytų, kur, kaip buvo sutarta, lauks jo draugas ir Slavinską, pas kurį teks Alfonsoi gyventi. Va-

žiudamas autobusu jis gerėjosi apylinkių grožiu ir skaniai traukė papirosą po papirosą. Jis svajojo, kad štai nuo ryt dienos jis jau neberūkys. Jis eis į šilus, kvėpuos tyra orą, klausys paukščių giesmių, rinkis uogas ir grybus, stebės gamtos reiškinius ir, grįžęs į Kauną, gal parašys apie savo stebėjimus.

Alytuje, autobusų stotyje, jį pasitiko draugas ir ūkininkas Slavinską. Trumpai su draugu pasikalbėjęs ir išrūkęs papirosą, sėdo greit į vežimą ir pasidavė vežamas tolyn nuo visokios rūšies pagundų.

Slavinskai perleido jam svirną, prieš tai išnešę iš jo viską, kas galėjo trukdyti ligoniui gydytis ir išsėtis. Pastatė švariai paklotą lovą, paprastus rakančius, susitarė dėl valgymo laiko ir rūšies ir gavo iš Alfonso pradžiai dešimt litų.

Apsitvarkęs naujajame bute, Alfonso išėjo į svirno prieangį pasidžiaugti vasaros šilima, puikiu saulėlydžiu ir didingais šilais. Vieta iš tikrųjų buvo ideališka.

Miegojo Alfonso neblogai, nors kiek ir trukdė nakties gaidžių giesmės. Ryto metą, saulei patekęs, prikėlė Alfonso įvairūs garsai. Mat, ūkininko šeima tvarkė gyvulius, paukščius ir pats savininkas kažkur ruošėsi važiuoti.

Kada vasarotojas susitvarkęs išėjo iš svirno, tai prieangyje rado stovintį šviežio pieno puodą, ajerais kvėpiančią juodą duoną, sūrio gabalą ir blūdėlį sviesto. Kai pavalgęs atsikėlė ir ėmė dairytis aplink, tai ranka automatiškai pasinėrė į švarko kišenių ir ištraukė pokelį, kuriame buvo likę iš vakar dienos aštuoni papirosai.

"Ne!" — griežtai ir piktai pasakė Alfonso. "Šito nebus. Daugiau nerūkysiu, ir viskas". Betgi iškilo tų aštuonių likusių papirosų klausimas. Jei šeimininkas rūkytų, tai būtų jam atidavęs. Šiaip išmesti gaila, juk tai geros markės prekė ir savo rūšies vertybė, tai kaip galima išmesti!

Atėjo jam į galvą puiki mintis: gal imti ir juos surūkyti, o po to jau visiškai neberūkyti... "Ne, dar kartą ne", — piktai sumurmėjo Alfonso. Trumpai

pagalvojęs, jis nutarė tuos papirosus palaidoti. Tegul supūva velnio išmislas ir nebegundo manęs.

Iš pradžių Alfonso kiek nervinosi, bet greit susivaldė ir ryžtingai išėjo keliu į šilą. Kaip jis ir tikėjosi, ten buvo ramu, jokių žmogaus, tik svirpė keletas paukščių. Kvėpėjo pušų sakais ir grybais. Alfonso atsikvėpė pilna krūtine ir nužygiavo toliau. Prie vieno kelio posūkio jis pamatė didelį kupstą, o ant jo seną pajuodavusį kelmą. Štai čia aš tuos papirosus palaidosiu, galvojo jis. Priėjo prie kelmo, išsiėmė pokelį su likusiais papirosais, iškasė ranka tarpe samaną ir lengvo smėlio duobę, padėjo pakelį ir jį smėliu užkasė.

Kada jis vėl išėjo į kelią, jam pasidarė nepaprastai lengva ir malonu, — štai kaip reikia mesti rūkyti, galvojo jis, džiaugdamasis savo pasiryžimu.

Alfonas žingsniavo vingiuotu šilo keliu tolyn. Išėjo į Nemuno šlaitą. Tarp medžių sublygėjo Nemunas. Priėjo arčiau ir džiaugėsi vis naujais reginiais. Kelis kartus jis pagavo savo ranką, lėdančią į švarko kišenių papirosų. Tokiais atvejais nusišypsodavo, galvodamas: "Štai tau, ranka, papirosai. Guli jie po žeme ir tau nėra ko tuščiuose kišeniuose jų ieškoti".

Kėlėsi ir ėjo tolyn.

Grįžo Alfonso namo gan vėlai, pavargęs, bet stiprus dvasia. Pavalgęs jis atsigulė ir greit užmigo. Sapravo papirosus, tabaką, daug tabako...

Kitą dieną jis atsikėlė geroje nuotaikoje. Tinkamai pavalgė ir iškeliavo kiton šilo pusėn. Ten ilgai vaikščiojo, mėgino klausytis paukščių giesmių, bet vis jautėsi lyg nesavas. Mintys,

kaip užkerėtos, sukosi apie papirosus ir tabaką. Ir vėl jįsai griežtai pasakė "ne", ir ėjo tolyn. Vistiek popiet pasidarė jam gan liūdna. Viskas aplink ėmė nustoti įdomumo. Pavakariop, grįždamas namo, jis eidamas miško keliu staiga sustojo. Kada pakėlė galvą ir apsidairė, tai labai nustebė, kad jis stovėjo kaip ir prieš tą kelmą, po kuriuo jis vakar palaidojo save aštuonis papirosus.

"O kad tuve galas", piktai sukeikė Alfonso ir nervingais žingsniais nužygiavo namų link. Po vakarienės jis greit nuėjo gulti. Miegojo neramiai, blaškėsi.

Kitą dieną jis jautėsi dar blogiau, — niekas jo nebedomino. Privertė save išeiti į rugių lauką, kur mėgino gulėti ir sėdėti, bet vasaros saulutė ėmė jį spirginti, tad reikėjo keltis vėl į mišką. Kada nuėjo šilu geroką galą, jis ir vėl nejučiomis sustojo ties užkerėtu pasisukimu ir tiesiai prieš kelmą, kur buvo palaidoti jo papirosai.

Alfonas pastovėjo, pagalvojo, pagaliau nusišypsavo, priėjo prie kelmo, atkasė savo prieš dvi dienas palaidotus papirosus ir, išsiėmęs vieną, užrūkė...

Netrukus jis apleido žavingąją pašilę ir nuvyko į Palangą nuo jį privarginusios kovos su tabaku pailsėti ir parūkyti...

R-ys

"NAUJENAS" SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, BIZNIERIAI, PROFESIONALAI, DVASININKAI, VALSTYBININKAI, MOKSLININKAI, JIE ŽINO, KAD "NAUJENOS" PADUODA TEISINGIAUSIAS ZINIAS IR GERIAUSIUS RASTUS

BARNET 5c & 10c STORES

NEW LOCATION — 2807-09 N. CLYBOURN

• Servicing Chicagoland's Area with Complete Everyday Dime Store Needs •

OTHER LOCATIONS:

8319 South Racine
7440 Cottage Grove
551 West 120th Street
208-10 South Cicero Ave.

1816 Blue Island Avenue
6802 West Roosevelt Road
Oak Park, Illinois

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

(Licensed by Vnešposyltorg USSR)

Labai patikima ir vadovaujanti firma Jungtinėse Valstybėse, turinti daug patyrimo siunčiant dovanų siuntinius į visas USSR dalis. Tūkstančiai klientų patenkinti. Visi siuntiniai apdrausti. Gavėjas nieko nemoka. Skyriai svarbesniuose miestuose. Visi mūsų skyriai turi sandėliuose pasirinktinai aukštos kokybės prekių dovanoms žemomis kainomis.

Dėl nemokamų informacijų ir kainoraščių susižinokite su bet kuriuo mūsų skyriumi.

Jūs taip pat per mus galite užsisakyti savo giminėms ir draugams daiktus, gamintus Sovietų Sąjungoje, kaip tai: automobilius, šaldytuvus, televizijos aparatus, siuvas mašinas ir t. t. Jūs čia apmokate pilną dovanos kainą. Pristatymas garantuotas.

Dėl pilnų informacijų rašykite ar skambinkite vyriausiam įstaigai —

45 WEST 45th STREET — Room 1101

Telefonas: CI 5-7905

NEW YORK 36, N. Y.

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOWnhall 3-2108

Pilnas laidotuvų aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudolimą mūsų gražiom kopolyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti kopolyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS

MAŠINOMS PASTATYTI AIKŠTĖ

Lietuviams teikiame šios rūšies patarnavimus 30 metų.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS SILEIKIS

Jaunimas "reformuoja" meną

Linksmas paroda su premijom

Dėl dabar vykstančios Meno Institute Chicagos srities 67-sios kasmetinės meno parodos spaudoje buvo neigiamų ir teigiamų nuomonių pareikšta. Daily News meno kritikas Franz Schulze randa, kad paroda labai gera. Dar pabrėžia, jog paroda galėjusi būti blogesnė ir tai būtų: juo paroda blogesnė, juo geriau publikai patinka. Kiti gi asmenys, mene ir rašte mokyti pasisakė, kad paroda negalėjo būti blogesnė. Tokių parodų, kurios publikai patiktų, beveik per 40 metų Chicagos Meno Institute nebuvo, išskyrus tas parodas, kurios specialiai iš užsienių — senųjų meistrų kūryba — čia buvo rodoma.

Zapkus ir Virkau dalyvauja

Chicagos Meno Institutas kasmet rengia po dvi reprezentacines parodas: 1) Visos Amerikos dailės paroda, ir 2) Chicagos srities paroda. Jos visos rengiamos ieškant "naujo kelio", naujų talentų, kaip ir šiųmetinė, kontroliuojama kontemporarinio meno rabių. Šiųmetinėje parodoje jūry komisija nedaug "kraujo" teisunkė iš 74 menininkų, priimdama po vieną darbą. Rengėjų tikslas — pirmenybę jauniems dailininkams pasirodyti su savo laimėjimais. \$10,000 premijų suma, atrodo, didelis paskatas, lyg koks konkursas, dėl kurių verta rungtis. Bet ar rimtai žiūrime į meno kultūros bei moralės problemas? Ar rodomas, tariamai parinktinis menas aukšto lygio? Ar žalia, mechanizuota medžiaga, pramonės ir technikos išbujojimo įtakos veikiamas yra menas? Ar tik savo kalbos nesuprantančių jaunųjų dailininkų miglota manifestacija? Kitais metais kiti kandidatai triumfuos su savo naujesnėmis idėjomis, naujais gudravimais, gal dar keistesnėmis išdaigomis ir laimės premijas. O jau kartą perėję per Instituto parodą, bus ne vienas pamerkti į formalinę... Mūsiškiai jauni lietuviai dailininkai Kęstutis Zapkus ir Vytautas O. Virkau per stebuklą išvengė formalino, kurie dalyvavo praėjusiais metais tokioj pat parodoj (Virkau dar ir premiją laimėjo). Tai reikia laikyti reikšmingu dalyku, — jų subrendimo ir talento dėka. Jie priimti pakartotinai. Iš prisistūstų plačios metropolitinės teritorijos per 2,000 darbų,

jūry komisija tiek mažai terado "gerų".

Čia pat pasisakome, kad abstraktinio meno mes ne-neigiamie. Tai būtų neteisinga. Mes ieškome meno. Neigiamas tik anti menas, ypač kai apie anti meną sofistiškai parafrazuojama, kaip apie didelį estetinį triumfą. Prašau, ponai, pažiūrėkit, kaip jūs atsilikote nuo moderniškos kultūros! Apie meno vertybę pasakys laikas. Europos muziejai nesiskubina griebti "žalios" medžiagos, — vos iš inkubatoriaus išimto kūdikio, dėti į muziejų. Jų muziejai palaukia bent 10 metų, kol per tą laiką vieno kito talento užtikrintą polinkį ižiūri. Du pirmieji premijom apdovanoti darbai: viena tapyba ir viena skulptūra, kaip tradicija, lieka Instituto nuosavybe.

Vienas praeitais metais laimėjęs Instituto premiją (R. Siemanowski), šiemet nebuvo priimtas, tai su kitais 7 draugais atidarė De Paul universiteto patalpose atskirą parodą tuo pačiu laiku.

Premijuoti darbai skysti

Kontemporarinio meno direktorius p. Speyer labai susiaurino parodą. Iš didelės teritorijos tiktai 74 dailininkai su 51 tapybos darbu ir 23 geležinės skulptūros bei koliažo darbai tedalyvauja. Šito priežastis paprasta, — nenorėta duoti daugiau vietos erdvioje Gunsaulus salėse. Premijos kelia stiprių abejonių dėl kūrinių meninės vertybės, už kuriuos davė didžiulias premijas. Kapitalinė, \$2,000 premija, paskirta Michael Hurson "Be pavadinimo", už juodom linijom nupaišytas porinės figuraites ant balto audeklo. Nėra spalvų, nėra nei linijų harmonijos, — net nėra abstrakcija. Antroji premija, \$1,500, teko Belle Sanford už bronzoje atliedintą lentgalių krūvą. \$1,200 premija paskirta John Connors už geometrinių, mechaniskai sukirtų klėtkelių darbą, kurį jis pavadino: "Niekas daugiau nereiškia, tik tiek, ką matai". Kitos tūkstanlinės ir mažesnės premijos paskirtos kitiems autoriams.

Pelnyta garbė neilgam, jeigu nebus ta garbė apginta.

Robert N. Johnson dienrašty "Tribune" kategoriškai reikalauja premijų jūry komisiją viešai pasiaiškinti: ar ji žinojo, ką darė? Mack Gilman, taip pat "Tribune" geg. 10 d., kaip specialus meno kritikas, pasisakė, kad pre-

Dail. JADVYGA PAUKŠTIENĖ

Kauno senamiestis

(Iš vykstančios parodos Standard Federal finansinė bendrovė)

mijuoti darbai nėra vertingi. Kitų jis net nesuminėjo.

Vis dėlto buvo rimtų darbų, kurie galėjo būti premijuoti. Vladimir Bubalo dekoratyvinis darbas, Dick Borowski labai geras peizažas, Charles Wood, Jos. Zucker ir kt.

Bendrai rodoma stipri tendencija mechanizacijai. Medžio skulptūra (sėdinti mergaitė), geležinis gražtas, lydinti fetišai, rodo, kad linkstama į mechanizmą ir nutolstama nuo dvasinės išraiškos. Šokiruojanti technika užstelia estetika.

Paroda baigsis gegužės 31 dieną. Lankymas laisvas.

VYKSTA PARODOS

Dail. Viktoro Petravičiaus individuali tapybos paroda Čiurlionio galerijoje rytoj baigiasi. Atdara nuo 10 val. ryto iki 10 val. vakaro..

Dail. Jadvygos Paukštienės paroda, lankytojams pageidaujant, pratęsta. Paroda yra lietuvių finansinėje įstaigoje Standard Federal Savings & Loan Association, prie Archer ir Sacramento gat.

Atsiuntė paminėti

Stepono Kairio TAU, LIETUVA, 1964 m. Amerikos Lietuvių Socialdemokratų Sąjungos Literatūros Fondo leidinys. 480 psl. Kieti viršeliai. Kaina nepažymėta.

Steponas Kairys rašo apie 1905 metų pradžią ir kruvinąjį sekmadienį, streikus Lietuvoje, Vilniaus seimą, Krokuvos suvažiavimą, Lozanos kongresą, 1917 metais vykusios Vilniaus ir Berno konferencijas, priimtas rezolucijas ir kita. Plačiau apsistoja ties Lietuvos nepriklausomybės paskelbimu per okupanto galvą, įvykiais Vilniuje, broliais Valiukais ir kitais veikejais.

Knygos gale yra vietovių ir pavardžių rodyklės, žymiai palengvinančios knygos naudojimą. Knygoje pilna daug naudingos informacinės medžiagos. Knygas galima užsakyti pas K. Bielinį, 29 West 57th St., 10 Fl. New York 19, N. Y.

ŠIS TAS...

(Atkelta iš 3 psl.)

vežė į Kiprą nemaža savo žmonių, kurie visokiais būdais stengdavosi išnaudoti graikus. Kadangi graikai turėjo savo religiją, buvo krikščionys, o turkai mahometonai, tad ir tais laikais turkams nesisekė asimiliuoti graikus, kitaip sakant — suturkinti. Todėl turkai jautėsi esą nuilę nuolatiniuose kiverčiuose su Kipro graikais; ir 1878 metais turkams buvo gera proga visą Kipro salą išnuomoti anglams, kuriems buvo reikalinga tokioj vietoj įsteigti bazę Sueso kanalo apsaugai. Ligi pirmojo didžiojo karo (1914) Kipras buvo laikomas kaip Turkijos kolonija. Anglai, valdydami Kipro salą, taip pat privežė visokių savo žmonių, bet ne tiek daug kaip turkai. Žinoma, dabar ne visus turkus galima pakaltinti kaip ateivius, nes per tuos tris šimtus metų pačioje saloje prisiveisė turkų. Jei susidarytų tokios aplinkybės, kad dabartiniai Kipro turkai galėtų grįžti į savo protėvių tėvynę, tad dabartinis kiverčas gal galėtų būti išspręstas.

A. Kelmutis

"Lex Nikita"

Švedų spaudoje pasipiktinimą sukėlė teisingumo ministro noras atgaivinti pasenusį spaudos laisvės potvarkį, kuriuo draudžiama įžeisti svetimos valstybės galvą. Min. Klingas pasiūlė potvarkio galiojimą išplėsti ta prasme, kad jis liestų ne vien valstybės galvą, bet ir vyriausybės narius. Spauda šitą pasiūlymą pavadino "Nikitos įstatymu", nes Chruščiovas formaliai yra tik vyriausybės vadovas. Spauda, kritikuodama teisingumo min. pasiūlymą, nurodo, jog tokiu būdu švedų teismai atsidurtų labai nepatogioje padėtyje. "Ar gali kas nors tikėti, kad švedų teismas išdrįstų nuspręsti, jog Chruščiovas yra nusikaltėlis dėl Vengrijos užpuolimo 1956 m.? O teismui neišdrįsus to padaryti, nieko neliktų, kaip nuteisti už garbės įžeidimą", rašo populiarus liberalų dienr. "Expressen".